

רחל ולאה ראובן יהודה ויוסף

1) בראשית פרק כט

(ל) וַיְבֹא גַם אֶל־רָחֵל וַיֶּאֱהָב גַּם־אֶת־רָחֵל מְלֵאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים אַחֲרֹת: (לא) וַיֵּרָא יִקְוֶן כִּי־שָׁנוּאָה לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ וְרָחֵל עָקְרָה: (לב) וַתֵּהָרָא לָאָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי־רָאָה יִקְוֶן בְּעֵנָיִי כִּי עָתָה יֶאֱהָבֵנִי אִישִׁי: (לג) וַתֵּהָרָא עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע יִקְוֶן כִּי־שָׁנוּאָה אֲנִי וַיִּתֵּן־לִי גַם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן: (לד) וַתֵּהָרָא עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר עָתָה הִפְעַם יִלּוּהּ אִישִׁי אֵלַי כִּי־יִלְדָתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל־כֵּן קָרָא שְׁמוֹ קְרָא־שְׁמוֹ לֵוִי: (לה) וַתֵּהָרָא עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר הִפְעַם אוֹדָה אֶת־יִקְוֶן עַל־כֵּן קָרָא שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֵד מִלְּדוֹת:

30 And he went in also unto Rachel, and he loved Rachel more than Leah, and served with him yet seven other years. 31 And the LORD saw that Leah was hated, and he opened her womb; but Rachel was barren. 32 And Leah conceived, and bore a son, and she called his name Reuben; for she said: 'Because the LORD hath looked upon my affliction; for now my husband will love me.' 33 And she conceived again, and bore a son; and said: 'Because the LORD hath heard that I am hated, He hath therefore given me this son also.' And she called his name Simeon. 34 And she conceived again, and bore a son; and said: 'Now this time will my husband be joined unto me, because I have borne him three sons.' Therefore was his name called Levi. 35 And she conceived again, and bore a son; and she said: 'This time will I praise the LORD.' Therefore she called his name Judah; and she left off bearing.

2) רש"י בראשית פרק כט

(לד) הפעם ילוה אשי - לפי שהאמהות נביאות היו ויודעות ששנים עשר שבטים יוצאים מיעקב וארבע נשים ישא, אמרה מעתה אין לו פתחון פה עלי, שהרי נטלתי כל חלקי בבנים: (לה) הפעם אודה - שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות:

THIS TIME WILL MY HUSBAND BECOME ATTACHED TO ME — Because the Matriarchs were prophetesses and knew that twelve tribes would issue from Jacob and that he would have four wives, she said, "From now he will have no fault to find with me, for I have assumed my full share in giving him children" (Midrash Tanchuma, Vayetzei 9). NOW WILL I PRAISE [THE LORD] — because I have assumed more than my share, from now on I should praise God (Genesis Rabbah 71:4).

3) ספורנו בראשית פרק כט פסוק לב

(לב) בעניי. שהיה בעלי חושדני שהסכמתי להתענותו

that my husband suspected me of agreeing to deceive him.

4) רד"ק בראשית פרק כט

(ל) ויאהב גם את רחל מלאה - להודיע כי גם לאה אהב, אף על פי שלא בחר בה מתחלה לאשה, כיון שנשאה לו אף על פי שלא היה בכוונה, אהבה כמו שאדם אהב אשתו, אבל

יותר אהב רחל: (לא) וירא ה' כי שנאה לאה - לא היה יעקב שונא אותה, אבל היה אוהב אותה, אלא לפי שהיה אוהב את רחל יותר מלאה קרא לאה שנאה, כלומר כנגד אהבתה של רחל היתה שנאה

the Torah had to write this in order to inform us that Yaakov loved Leah also, even though originally he had not chosen her to become his wife. In the event, now that she had become his wife, he loved her just as most husbands love their wives. However, he loved Rachel better. Yaakov did not hate her; in fact he loved her. However, seeing that he loved Rachel better it appeared as if he hated Leah.

(5) רמב"ן בראשית פרק כט

(לא) כי שנאה לאה - הנה לאה רמתה באחותה גם ביעקב, כי אם נאמר שנהגה כבוד באביה שאחז בה והכניסה אליו ואל תמר בו, היה לה להגיד או לרמוז כי היא לאה, אף כי היתה מתנכרת כל הלילה, ולפיכך לא הכירה עד שראה אותה בבקר, ולכן שנאה יעקב. והאלהים יודע כי להנשא אל הצדיק עשתה כן ורחם עליה. וכך אמרו בבראשית רבה (עא ב) כיון שראה יעקב מעשים שרמתי לאה באחותה נתן דעתו לגרשה, וכיון שפקדה הקדוש ברוך הוא בבנים אמר לאמן של אלו אני מגרש. וזה טעם "וירא אלהים", כי חמל עליה שלא יעזבנה

That Leah was hated: Behold Leah tricked her sister and also Yaakov. For if we say, that she was behaving respectfully to her father who grabbed her and brought her into him and she must not cross him, then she should have said or hinted that she was Leah. Rather, she disguised herself all night and therefore, he did not recognize her until he saw her in the morning. And therefore, Yaakov hated her. But God knows that she did it in order to be married to a righteous man, and He had mercy on her. And thus they said in **Bereishit Rabba (71:2)** "When Yaakov saw the actions that Leah tricked her sister he intended to divorce her. And when God gave her children, he said 'shall I divorce the mother of these?'" And this is the reason "God saw" that He had pity on her that he should not leave her.

(6) רב הירש פרק כט פסוקים לב- לה

מתוך השמות שהיא נתנה לבניה אנחנו למדים האיך כל בן נוסף שילדה לבעלה הפך גם את לבו לאהבתה. תחלה "ראה ה' בעיני" עד כה היתה העדפת רחל גלויה לכל עין. דבר זה תוקן עם לידת ראובן אך עדיין היה נשמע לאזנה של לאה. מתוך נעימת דיבורו היא הרגישה שטרם רכשה את כל אהבתו על כן קראה את שם השני שמעון. עם לידת השלישי כבר ניטשטש ההבדל כולו והרי היא מביעה את בטחונה כי מעתה יהיה ביניהם יחסי אישות טהורים וכנים: "ילוה אישי אלי". משנולד הרביעי שוב לא ראתה בו התקדמות בלבד בדרך לאהבת בעלה שכן זו כבר ניתנה לה כולה. עתה היא שמחה בשמחת בנה וכאם מאושרת היא קוראת על עצמה: "הפעם אודה את ה'".

(7) בראשית פרק ל

(יד) וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בְּיָמֵי קִצְר־חַטִּים וַיִּמְצָא דֹדָאִים בַּשָּׂדֶה וַיָּבֵא אֹתָם אֶל-לֵאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רַחֵל אֶל-לֵאָה תְּנִי-נָא לִי מִדֹּדָאֵי בְנֶךָ: (טו) וַתֹּאמֶר לָהּ הִמָּעַטְ קַחְתְּךָ אֶת-אִישִׁי וְלָקַחְתְּ גַּם אֶת-דֹּדָאֵי בְנֵי וַתֹּאמֶר רַחֵל לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דֹּדָאֵי בְנֶךָ: (טז) וַיָּבֵא יַעֲקֹב

מִן־הַשָּׂדֶה בְּעֶרֶב וַתֵּצֵא לֵאָה לְקָרְאוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׂכַר שְׂכָרְתִּיךְ בְּדוּדָאֵי בְּנִי וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַּלַּיְלָה הַזֶּה:

14 And Reuben went in the days of wheat harvest, and found mandrakes in the field, and brought them unto his mother Leah. Then Rachel said to Leah: 'Give me, I pray thee, of thy son's mandrakes.' 15 And she said unto her: 'Is it a small matter that thou hast taken away my husband? and wouldest thou take away my son's mandrakes also?' And Rachel said: 'Therefore he shall lie with thee to-night for thy son's mandrakes.' 16 And Jacob came from the field in the evening, and Leah went out to meet him, and said: 'Thou must come in unto me; for I have surely hired thee with my son's mandrakes.' And he lay with her that night.

(8) חזקוני בראשית פרק ל פסוק טו

(טו) המעט קחתך את אישי שהרי אנכי נשאתי לו תחילה ואת נעשית צרתי.

(9) בראשית פרק ל פסוק כג

וַתֵּהָר וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר אֶסָּף אֱלֹהִים אֶת־חֲרָפְתִּי:

23 And she conceived, and bore a son, and said: 'God hath taken away my reproach.'

(10) ספורנו בראשית פרק ל פסוק כג

(כג) את חרפתי. שקבל תפלת אחותי ולא היה מקבל תפלתי:

that God had consistently accepted my sister's prayers while seemingly ignoring mine.

(11) בראשית פרק מד פסוק כז

וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ אֲבִי אֱלֹהֵינוּ אַתֶּם יֹדְעֵתֶם כִּי שְׁנַיִם יָלַדְהָ לִּי אִשְׁתִּי:

27 And thy servant my father said unto us: Ye know that my wife bore me two sons;

(12) רמב"ן בראשית פרק מד פסוק כז

אבל הטעם, כי יעקב לא לקח אשה מדעתו רק רחל, וזה טעם ילדה לי "אשתי", כי לא נולדו לי מאשה אשר היא אשתי ברצוני רק שנים, ושמתי אהבתי בהם כאלו הם יחידים לי, והשאר כבני פילגשים הם אלי, ואחיו מת, וזה לבדו בני יחידי אשר אהבתי, ולכן יקדים הכתוב רחל ללאה, כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל (רות ד יא), ויקרא לרחל וללאה השדה (לעיל לא ד), כי היא הקודמת במחשבתו:

(13) בראשית פרק מט פסוק לא

שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת־אֲבֹרָהֶם וְאֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת־יִצְחָק וְאֶת־רִבְקָה אִשְׁתּוֹ וְשָׁמָּה קָבְרָתִי אֶת־לֵאָה:

31 There they buried Abraham and Sarah his wife; there they buried Isaac and Rebekah his wife; and there I buried Leah.

(14) בראשית פרק לז פסוק ג

וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת־יוֹסֵף מִכָּל־בָּנָיו כִּי־בִן־זִקְנִים הוּא לוֹ וַעֲשָׂה לוֹ כְּתֹנֶת פָּסִים:

3 Now Israel loved Joseph more than all his children, because he was the son of his old age; and he made him a coat of many colors.

15) רשב"ם בראשית פרשת וישב פרק לז פסוק ג

בן זקונים - כי אחרון היה לי"א בנים, אבל בנימין לא נולד אחרי כן עד זמן מרובה. והרבה קודם שנולד בנימין היה לו בן זקונים והתחיל לאוהבו:

son of old age -- for he was the last of 11 sons, Binyamin not being born immediately afterward but following much time. Long before Binyamin had been born Yosef had been a son of old age and Ya'akov had begun to love him.

16) רד"ק בראשית פרשת וישב פרק לז פסוק ג

(ג) כי בן זקונים הוא לו - והלא בשבע שנים נולדו כל בני יעקב, אף על פי שנולד יוסף אחרון מה זקנה היתה ליעקב בהולד יוסף משאר בניו? אלא פירושו כי בן זקונים הוא לו, כי היה מוצאו חכם בכל דבריו כמו אם היה זקן, וכן תרגם אונקלוס ארי בר חכים הוא ליה.

What was so special about Joseph's age, seeing all the eleven brothers had been born in the space of 7 years? How much older was Yaakov at the time Joseph was born than, say, at the time Yehudah was born? We conclude therefore, that the meaning of the word זקונים has nothing to do with physical age, but that Joseph appeared to him as especially intelligent, wise, wise well beyond his years. The words of wisdom spoken by Joseph would normally be expected only from the mouth of men who had acquired such wisdom through having lived for many years. This is also the way Onkelos understood the term when he translates it as בר חכים, "a wise son."

17) ר' יוסף בכור שור בראשית פרשת וישב פרק לז פסוק ג

(ג) וישראל אהב את יוסף: עתה מפרש והולך למה שנאוהו בני לאה. כי בן זקונים הוא לו: לא היה לו בן מרחל עד שעת זקנתו, ועל ידי תאוה נולד לו, ולכך היה חביב עליו.

18) רמב"ן בראשית פרשת וישב פרק לז פסוק ג

והנראה בעיני כי מנהג הזקנים שיקחו אחד מבניהם הקטנים להיות עמו לשרתו, והוא נשען על ידו תמיד לא יפרד ממנו, והוא נקרא לו בן זקונו בעבור שישרתו לזקונו, והנה לקח יעקב את יוסף לדבר הזה והיה עמו תמיד, ועל כן לא ילך עם הצאן ברעותם במקום רחוק:

And seems to me that the custom of the elders was that they take one of their young sons to serve them, and he would lean on his arm and would never be parted from him, and he called him "a son of his old age", for he served him in old age, and here Jacob took Joseph for this thing and was always with him, and therefore he did not work with the sheep when they grazed in far away places.

19) חזקוני בראשית פרשת וישב פרק לז פסוק ג

(ג) כי בן זקנים הוא לו וא"ת הרי בנימין בן זקונים אלא אין אהבת בנימין קשורה בלבו של יעקב כאהבתו של יוסף לפי שכשילדתו אמו מתה.

(20) בראשית פרק לז פסוקים כא-כב

וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלְהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמְרוּ לֹא נִכְנוּ נַפְשׁ: וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אֶל־תִּשְׁפְּכוּ־דָם הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל־הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר וַיֵּד אֶל־תִּשְׁלַחוּ־בּוֹ לְמַעַן הַצִּיל אֶתוֹ מִיָּדָם לְהַשְׁיבּוֹ אֶל־אָבִיו:

21 And Reuben heard it, and delivered him out of their hand; and said: 'Let us not take his life.' 22 And Reuben said unto them: 'Shed no blood; cast him into this pit that is in the wilderness, but lay no hand upon him'--that he might deliver him out of their hand, to restore him to his father.

(21) רמב"ן בראשית פרק לז פסוק כב

(כב) אל תשפכו דם - אמר להם, הנה הייתי סובל לכם כאשר חשבתם להמית אותו בנכליכם, כי גם אני שנאתיו ורציתי שיומת על ידי אחרים, אבל אתם אל תהיו שופכים דם בידיכם, חלילה לכם. והכונה לראובן בכל זה היתה להצילו להשיבו אל אביו. והכתוב סיפר מה שאמר להם ראובן ושמעו אליו, אבל דברים אחרים אמר להם מתחילה שלא קבלו ממנו, כמו שאמר להם (להלן מב כב) הלא דברתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם, וכאשר ראה שלא שמעו לעזבו אמר להם, אם כן אל תשפכו דם בידיכם.

(22) בראשית פרק לז פסוק כו

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־אֶחָיו מִה־בְּצַע כִּי נַהַרְגֹה אֶת־אֶחָיו וְנִסְתִּינוּ אֶת־דָּמּוֹ:

26 And Judah said unto his brethren: 'What profit is it if we slay our brother and conceal his blood?

(23) רד"ק בראשית פרק לז פסוק כו

(כו) כי נהרג - והלא כבר מנעם ראובן מלהרגו? אלא אמר להם מה נעשה לו אם נניחנו בבור ימות שם והרי הוא כאלו הרגנוהו:

what does this mean seeing Reuven had already prevented them from killing their brother outright? We must therefore understand Yehudah's words as meaning: "what are we going to do with him? If we leave him in the pit this is just as bad as having killed him.

(24) רמב"ן בראשית פרק מב פסוק לז

והנה יעקב לא בטח בראובן כאשר בטח ביהודה, כי יהודה גבר באחיו. ועוד כי ראובן כבר פשע באביו ולא יבטח בו. והכלל כי היתה עצת יהודה טובה להניחו לזקן עד שיכלה פת מן הבית (ע"ן תנחומא מקץ ח) כי אז ישמע, והוא מה שאמר לו ונחיה ולא נמות גם אנחנו גם טפנו: